Socialutskottets betänkande

1981/82: 19

om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m., såvitt avser bosättninglånen och yrkesinspektionens verksamhet

Propositionen, m. m.

I proposition 1981/82:30 om vissa ekonomisk-politiska åtgärder, m. m. hemställs, såvitt här är i fråga (bil. 2 /socialdepartementet/ p. 4), att riksdagen godkänner att den statliga bosättningslånegivningen skall upphöra den 1 januari 1982.

I ärendet har inkommit skrivelser.

Motioner

I motion 1981/82:50 (yrkande 3) av Olof Palme m. fl. (s) och i motion 1981/82:61 av Lars Werner m. fl. (vpk) yrkas avslag på propositionen i här aktuell del.

Motiveringar finns till motion 1981/82:50 i motion 1981/82:46 och till motion 1981/82:61 i motion 1981/82:57.

I motion 1981/82:11 av Erik Hovhammar m. fl. (m) hemställs, såvitt här är i fråga (yrkande 3), att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om yrkesinspektionen.

Utskottet

Slopande av bosättningslånen

Bosättningslån lämnas f. n. med högst 10 000 kr. till makar, personer som avser att gifta sig, ensamstående föräldrar, personer som stadigvarande sammanbor under äktenskapsliknande förhållanden samt ensamstående handikappade utan barn. Lånen skall amorteras under högst sju år. Ränta utgår efter en räntesats som med 2,5 % överstiger det officiella diskontot. Låneverksamheten sköts av riksbanken med viss medverkan av kommunernas sociala organ.

I propositionen föreslås att den statliga bosättningslånegivningen skall upphöra den 1 januari 1982. I två motioner – 1981/82:50 av Olof Palme m. fl. (s) och 1981/82:57 av Lars Werner m. fl. (vpk) – yrkas avslag på förslaget. Motionärerna framhåller att starka sociala skäl talar för att bosättningslån skall kunna beviljas även i fortsättningen.

Bosättningslåneverksamheten administreras lokalt av riksbankens avdelningskontor. I en motion (1980/81:407), som bereds av finansutskottet, har

frågan väckts om att avskaffa dessa kontor under hänvisning till att det saknas tillräckligt med arbetsuppgifter för kontoren. Socialutskottet vill framhålla att det självfallet inte ankommer på utskottet att göra några överväganden rörande denna fråga vid bedömningen av propositionsförslaget.

Regeringsförslaget utgör ett led i strävandena att begränsa budgetunderskottet. Den sociala sektorn kan inte undantas då man skall överväga besparingsåtgärder på statsbudgeten och utskottet anser sig mot denna bakgrund böra acceptera förslaget att bosättningslånegivningen skall upphöra. Utskottet tillstyrker således propositionen i här aktuell del och avstyrker yrkande 3 i motion 1981/82:50 och motion 1981/82:57.

Yrkesinspektionens verksamhet

I motion 1981/82:11 av Erik Hovhammar m. fl. (m) tas upp frågan om yrkesinspektionens ambitionsnivå.

Motionärerna anför att inspektionen under senare år börjat ge föreläggganden även om åtgärder som inte är att betrakta som rena skyddsåtgärder (s. k. komfortåtgärder). De uttalar att yrkesinspektionen inte omfattas av begränsningskungörelsen men menar att det likväl är viktigt att inspektionen gör en bedömning av de ekonomiska konsekvenserna av sina förelägganden om komfortåtgärder. Detta bör leda till en minskad ambitionsnivå i vad gäller förelägganden om komfortåtgärder.

Utskottet har i dagarna behandlat en motion med ett likartat innehåll och därvid enhälligt anfört följande (SoU 1981/82:15 s. 21).

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt att arbetsmiljöåtgärderna koncentreras till de områden där riskerna för olyckor är störst. Utskottet vill erinra om att riksdagen under våren med anledning av ett motionsyrkande rörande kontrollen av arbetsmiljön på mindre arbetsplatser förordat att huvudmannaskapet för tillsynen av arbetsmiljön på de mindre arbetsställena förs över från kommunerna till yrkesinspektionen (SoU 1980/81:24, rskr 263). Socialutskottet framhöll därvid vikten av att tillsynen såväl då det gäller större som mindre arbetsplatser får en sådan inriktning att man främst uppmärksammar arbetsmiljöfaktorer som kan innebära allvarliga hälsorisker för de anställda och använder resurserna i enlighet härmed. Utskottet vill vidare erinra om att arbetarskyddsstyrelsen, bl. a. i samarbete med arbetsmarknadens parter, utarbetat nya riktlinjer för hur tillsynsarbetet skall bedrivas. Ett väsentligt inslag i riktlinjerna är att inspektionen kommer att prioritera tillsynen av sådana arbetsställen där risker och belastningar bedöms som särskilt allvarliga, medan problem av "komfortkaraktär" får stå tillbaka. Utskottet har också inhämtat att regeringen har för avsikt att behandla vissa frågor rörande verksamheten vid yrkesinspektionen i den budgetproposition som skall föreläggas riksdagen i början av nästa år.

Utskottet vidhåller sitt ställningstagande rörande yrkesinspektionens verksamhet och avstyrker motion 1981/82:11 i motsvarande del (yrkande 3).

I motionen görs också vissa uttalanden rörande arbetsmiljön för ungdomar. Motionärerna anför att skydds- och säkerhetsanordningar har tillkommit i allt större utsträckning och att detta enligt deras uppfattning gör det möjligt att i ökad utsträckning låta ungdomar betjäna maskiner utan att dispens meddelats i varje särskilt fall.

Utskottet vill för sin del framhålla följande.

Fr. o. m. den 1 april 1981 gäller nya arbetarskyddsregler för ungdomar. De nya reglerna har utfärdats av arbetarskyddsstyrelsen med stöd av arbetsmiljölagen. Avsikten med de nya reglerna är att skydda de minderåriga för risker i arbetet och samtidigt så långt möjligt ge dem tillträde till arbetslivet utan besvärliga formaliteter.

Vad motionärerna uttalat i motionen ger inte anledning till omprövning av de nya arbetarskyddsreglerna för ungdomar. Som framgår av det anförda har reglerna varit i kraft endast omkring ett halvår.

Utskottet hemställer

1. beträffande *slopande av bosättningslån*
   att riksdagen med bifall till regeringens förslag och med avslag på motion 1981/82:50 yrkande 3 och motion 1981/82:61 godkänner att den statliga bosättningslånegivningen skall upphöra den 1 januari 1982,
2. beträffande *yrkesinspektionens verksamhet*
   att riksdagen avslår motion 1981/82:11 yrkande 3.

Stockholm den 1 december 1981

På socialutskottets vägnar
GÖRAN KARLSSON

Närvarande: Göran Karlsson (s), Gabriel Romanus (fp), Karl Leuchovius (m), Rune Gustavsson (c)*, Anna-Greta Skantz (s), Blenda Littmarck (m), Kjell Nilsson (s), Karin Israelsson (c), Sven-Gösta Signell (s), Kersti Swartz (fp), Anita Bråkenhielm (m), Stig Alftin (s), Gunhild Bolander (c), Maria Lagergren (s) och Anita Persson (s).

* Ej närvarande vid betänkandets justering.

Reservationer

1. Slopande av bosättningslån (mom. 1 i hemställan)

Göran Karlsson, Anna-Greta Skantz, Kjell Nilsson, Sven-Gösta Signell, Stig Alftin, Maria Lagergren och Anita Persson (alla s) anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande som börjar på s. 1 med "Bosättningslåneverksamheten administreras" och slutar på s. 2 med "motion 1981/82:57" bort ha följande lydelse:

Som framhålls i den socialdemokratiska partimotionen har bosättningslånen successivt fått en mer social karaktär. Möjligheterna att få lån har utvidgats till att även gälla ensamstående ogifta föräldrar som har vårdnad om eget minderårigt barn samt ensamstående handikappade utan barn. Därutöver har de som sammanbor under äktenskapsliknande former fått lånerätt.

Förlusterna har hittills varit mycket små då det gäller det statliga bosättningslånet. För perioden 1938–1979 uppgår de avskrivna lånen till ca 6 milj. kr. Förlustprocenten blir 0,5 för denna tidsperiod. Riskerna och förlusterna vid långivningen är således mycket små. Den besparing som regeringen anser sig göra genom att dra in bosättningslånen är således fiktiv.

På grund av kreditåtstramningen har möjligheterna att få banklån minskat. Detta drabbar främst de ekonomiskt svaga hushållen.

Som anförs i motionen innebär kreditkorten inte någon lösning av kreditproblemen för dessa hushåll. Det bör också framhållas att avbetalningskrediterna har minskat något i betydelse under senare år.

Sammanfattningsvis konstaterar utskottet att ingen av de båda nämnda låneformerna på ett bra sätt tillgodoser behoven för de resurssvaga konsumenterna att få sådana långfristiga krediter på rimliga villkor som behövs vid bosättningen. De statliga bosättningslånen är den bästa kreditform som står till buds för unga människor som vill sätta bo. Konsumentverket har nyligen lagt fram ett förslag till förbättringar av det statliga bosättningslånet. I sin anslagsframställning för budgetåret 1982/83 har vidare riksbanksfullmäktige föreslagit en höjning av det högsta lånebeloppet.

Det är enligt utskottets mening en viktig uppgift för samhället att möjliggöra långsiktiga krediter för resurssvaga grupper. De måste få tillräckligt stöd i bosättningen så att en god hemmiljö kan skapas och levnadsförhållandena förbättras. Det är inte minst viktigt då det gäller de ensamstående föräldrarnas möjligheter att kunna ge sina barn goda uppväxtförhållanden.

I stället för att pröva möjligheterna att förbättra bosättningslånen föreslår nu regeringen att de skall avskaffas. Utskottet motsätter sig detta. Utskottet anser att de statliga bosättningslånen måste finnas kvar. De har en klar social funktion och behövs som ersättning för andra mindre förmånliga krediter såsom kontokort och avbetalningskrediter.

I enlighet med det anförda tillstyrker utskottet de båda motionsyrkandena och avstyrker förslaget i propositionen om avskaffande av bosättningslånegivningen.

dels att utskottets hemställan under mom. 1 bort ha följande lydelse:

1. beträffande *slopande av bosättningslån*
   att riksdagen med bifall till motion 1981/82:50 yrkande 3 och motion 1981/82:61 avslår förslaget i propositionen att den statliga bosättningslånegivningen skall upphöra den 1 januari 1982.

2. Yrkesinspektionens verksamhet (mom. 2 i hemställan)

Karl Leuchovius, Blenda Littmarck och Anita Bråkenhielm (alla m) anser

dels att det avsnitt i utskottets betänkande på s. 2 som börjar med "Utskottet vidhåller" och slutar med "(yrkande 3)" bort ha följande lydelse:

Vad utskottet sålunda anfört innebär att utskottet starkt understrukit vikten av att yrkesinspektionen undviker att ägna sina krafter åt oväsentligheter, som inte har förankring hos arbetstagarna, såsom frågor av formell natur eller problem av "komfortkaraktär", och i stället koncentrerar sina resurser på att angripa arbetsmiljöer, där det finns stora risker för arbetstagarna. Utskottet anser att dessa synpunkter bör beaktas av regeringen vid de överväganden rörande yrkesinspektionen som skall redovisas i budgetpropositionen. Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motion 1981/82:11 yrkande 3 bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under mom. 2 bort ha följande lydelse:

2. beträffande *yrkesinspektionens verksamhet*
   att riksdagen med anledning av motion 1981/82:11 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.